



נר לשולחן שבת

פרשת ויקרא



סיפר ידידי הרה"ג מ"ו: בני בן האחת עשרה דפק על דלת ביתו של הגאון רבי ברוך דב פוברסקי ערב תחילת שנת הלימודים בבקשת עצה להצלחה בלימוד.
רבי ברוך דב השיבו בחביבות, ליטפו על לחיו ואמר: "כשמתפללים טוב לומדים טוב!"
("נר לשולחן שבת")



לשאוף לצמח

סיפר הגה"צ רבי שלמה וולבה: פעם אחד ביקר בקלם וראה דבר מוזר - בחצר הישיבה צמחה חלקת חיטים. שאל לפשר הדבר, וענו שכך היה מאז ומתמיד, אך לא ידעו את הסיבה לדבר... פנה לבתו הישישה של הסבא. היא אמרה שכך השאיר אביה בצוואתו, שתמיד יגדלו חיטים בחצר הישיבה - סוד הוא בכוחות הנפש שכאשר רואים דברים גדלים - שואפים לגדול! ("אבני שלמה")



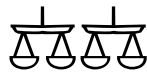
מתוך תקנות איגוד קהילות מדינת מעהרין, שנת ת"י - תכ"ה

אותן קהילות קטנות שאינם מחוייבות להחזיק ישיבה, מכל מקום חייבות להחזיק מלמד, שיהא מלמד תינוקות הדק היטב ולא יהא בטל מבית המדרש.
("ב")

קהילה קטנה שאין בידה לשכור מלמד לעצמה רק חזן ושמש, ושהוא יהיה המלמד, רשאים לעשות כן. רק אותו מלמד לא יהיה שוחט, כי על ידי שחיטה ובדיקה יתבטל מאד מן הלימוד ואינו יכול לעשות מלאכתו אמונה.
("ג")

מלמדי תינוקות העוסקים במלאכה זו מפני דוחקם, שזו תורתם אומנותם לא יתנו שום מיסים. אכן מי שהוא מלמד מתוך הרחבה, יתן כדון לומדי תורה הקובעים עת לתורתם.
("ד")

בכל קהילה מחוייבים להחזיק מלמדים לתינוקות שאביהם עניים ואין ביכולתם ליתן שכר לימוד.
("ה")



שלח פרנס קהילת אמסטרדם אל הגאון רבי שמשון רפאל הירש בשאלה: האם יש חובה על הציבור לדאוג גם לחינוכם של בני העשירים? ואם חוב זה הינו כשאר צורכי הציבור והקהילה, או שהוא חשוב יותר? השיבו הרב הירש: החינוך לכל בני הקהילה, אם דל אם עשיר, אינו ככל חובות הציבור, אלא הוא הדבר הכי חשוב! כל קהל בישראל שאינו דואג שכל ילדיו יקבלו חינוך תורתי כמו שצריך, לא יצא ידי חובתו בתפקידו.

חובת החינוך מוטלת לא רק על ההורים העשירים, אלא היא חובת הציבור כולו.

אכן חייבים לדאוג לבני העניים - 'הזהירו בבני עניים שמהם תצא תורה' - אין לזלזל בהם, פעמים רבות קרה שדווקא מבני העניים יצאו המאורות הכי גדולים בעם ישראל!

חובת הקהל לחינוך הבנים עולה על כל צרכי הציבור! יתר על כן, כל תיקוני הקהילה אינם חשובים כלל אם מזניחים את החינוך. כל בתי הכנסת המפוארים, ספרי התורה המקושטים בכסף וזהב הם לעג ושחוק אם אין בהם נערים שבאים להתפלל, ללמוד ולהקדיש את חייהם לתורה מתוך יראת ה' והתלהבות!

לחובה זו יש משמעות יתירה בדורנו בו המכשולים והפיתויים רבים, ומה יעשה הילד ולא יחטא?! רק על ידי לימוד התורה נוכל להציל את נערינו!
(ש"ת "שמש מרפא" נ"ג ועיין סוף תשובתו, חכמה נפלאה!)

"אמר רב אסי: מפני מה מתחילים לתינוקות ב"תורת כהנים" ואין מתחילים בבראשית? אלא שהתינוקות טהורים והקרבת טהורים, יבואו טהורים ויתעסקו בטהורים".
("ויקרא רבה" פ"ג)

בעיר קשוי הקימו תלמוד תורה נוסף על ה"חיידר" הקיים. רבני ועסקני העיר ראו בכך צורך השעה, משום שרצו שהתלמידים שהוריהם מעוניינים בהשכלה יקבלו חינוך בדרך ישראל סבא. רב העיר, הגאון רבי שאול בראך, היה בוחן את התלמידים בשני תלמודי התורה, הישן והחדש, מדי ראש חודש.

הגיע רבי שאול לתלמוד תורה הישן. קרא התלמיד את הפסוק הראשון בספר ויקרא: "ויקרא אל משה, וידבר ה' אליו מאהל מועד לאמר".

שאלו רבי שאול: "מה זה אהל מועד?" השיב הילד: "אהל מועד".
"אבל מה זה אהל מועד?" שאלו שוב. "הַרְבֵּה אמר אהל מועד זה אהל מועד".

בתלמוד תורה "המתוקן" שאל רבי שאול את אחד התלמידים: "מה זה אהל מועד?" השיבו הילד: "הַרְבֵּה אמר שזה בנין גדול ויפה כמו הסינמה פה בעיר".

הפטיר רבי שאול: "אהל מועד אני לא בטוח שהילד יודע מה זה, אבל מה היא סינמה הוא כבר יודע..."

("נר לשולחן שבת" - סיפר הרב ג. שהיה אחד התלמידים בתלמוד התורה המתוקן!)



פעם ארע שהגאון רבי יעקב קמיניצקי סירב לקבל מלמד למשרת הוראה בתלמוד תורה שעמד בראשו, בטורונטו. משום שהבחין כיצד הוא מניח את מרפקיו על הגמרא תוך כדי לימוד.

"לדעתי", אמר רבי יעקב "הדוגמא האישית של 'הרבי' בתלמוד תורה כה חיונית, עד שאיני רשאי להסתכן בהעסקתו של אדם כזה הלוקה בהעדור רגישות מספיקה לקדושת הגמרא!" (רבי יעקב)



תינוקות טהורים וקרבת טהורים, יבואו טהורים ויתעסקו בטהורים. ("ויק"ר ד"ג")

הרמב"ן אומר שבכל התורה יש אהבה ויראה. ובאמת בחינוך המידות צריכים לתת לילדים בכל יום כף מלא אהבה. וצריך לתת חוזק לילדים, כדי שיהיה להם כח לעמוד נגד היצר, וזהו דבר שצריך לעשות בשעה שהם קטנים.

שמעתי פעם מהסטיפלער שצריכים לחנך את הילדים כאשר הם קטנים מאד, שהעולם אינו הפקר, והקב"ה מנהיג את העולם במידה של שכר ועונש.

צריכים ליתן להם אהבה רבה, אבל הם צריכים לדעת שעל הטוב יהיה להם שכר, ועל מה שלא טוב יהיה להם עונש. ואת זה צריך להתחיל כשהם קטנים, מפני שכאשר הם גדולים היצר ברחוב כל כך קשה שכבר אינו עוזר. היה זה לפני יותר מארבעים שנה בשעה שאמר לי זאת.
(מהג"ר יעקב מרדכי גרינוולד - "בית המידות")



סיפר הגאון רבי נסים קרליץ: כשהיה בן שתים עשרה למד בישיבת "תפארת ציון" בבני ברק. יום אחד רבה של כפר אתא הביא ילד כבן אחד עשרה לישיבה. הילד לא קלט שום דבר, ראש סתום, ביקשו ממנו שילמד עמו חברותא, שינסה להחדיד בילד.

החל ללמוד עמו, בתחילה הוא לא קלט דבר, והנה אחרי שבועיים אורו עיניו, הילד התחיל להבין את הגמרא.

כאשר שאלוהו: 'איך עושים את זה? איך זה קרה?' השיב רבי נסים: "מרגישים את השני!"
("נר לשולחן שבת")

והעיר וורמייזא צהלה ושמחה...

לפני שנים רבות עמדה קהילת וורמייזא לפני בעיה קשה. הם לא ידעו איזו פרשה עליהם לקרוא בשבת ויקרא...
מעשה שהיה כך היה: בשבת "ויקהל פקודי", כאשר הגיעו לסוף הפרשה, והחזן עמד כבר לגמור את ספר שמות, נפלה מריבה בין שנים מהמתפללים, מי מהם יעלה לסיום הספר...
אחרי כשעתיים... נקעה נפשם של המתפללים מן הריב והמריבה, לקחו עימם ספר תורה, יצאו והלכו ל"בית הכנסת של הבחורים", שם סיימו את הקריאה והתפללו מוסף. בבית הכנסת נותרו רק בעלי המחלוקת וחבריהם, התווכחו, רבו והתווכחו... ולא הגיעו לעמק השווה...

במהלך השבוע הבא היה נושא אחד ומיוחד עליו התווכחו ודנו בני קהילת וורמייזא - איזו פרשה עליהם לקרוא בשבת?

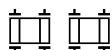
היו שדעתם נטתה לקרוא 'ויקהל', 'פקודי' וגם 'ויקרא', זכיון שלא השלימו את הסדר באותו בית כנסת ובאותו ספר תורה בו קראו בתחילה, אין זה נחשב להשלמה. גם טענו כי ההפסק שהיה, כשעתיים בין הקריאות, הוא יותר בכדי לגמור את כולה. היו שטענו בשל כך לקרוא את ויקרא ופקודי בלבד, כי הרי את פרשת ויקהל קראו כולם. והיו שאמרו שיש לקרוא רק את פרשת ויקרא, שדי בכך שרוב הציבור השלימו את הקריאה.

השאלה באה לפני המהר"ם מינץ, והשיב שיקראו רק את ויקרא! והסביר את פסקו זה באריכות: ראשית, הדין הוא, גם אם שהה בקריאת התורה בכדי לגמור את כולה יצא. שנית, אין ענין לקרוא באותו בית כנסת ובאותו ספר את כל הפרשה, ואין חשש שיאמרו שספר התורה פגום.

חידש מהר"ם מינץ כי אפילו אם הציבור לא היו מסיימים את פרשת פקודי אי אפשר לקרוא בשבת אחת שלש פרשיות יחד, אלא רק שתי פרשיות בלבד! כפי שמצינו בשנים רגילות שמחברים יחד שתי פרשיות. וכך הדין שאם במשך שבועיים התבטלה הקריאה, לא יקראו בשבת הבאה שלש פרשיות.

ואף אם נסבור שאפשר לקרוא שלש פרשיות, השבת בכל מקרה לא ניתנת לעשות כן, כי אי אפשר לחבר בין פקודי לויקרא, הם שני חומשים נפרדים, זה לא נדבק אחד לשני. תיקון הסופרים להפריד בין הספרים בארבע שורות, והמנהג לומר "חזק" מגלה לנו שהחומשים נפרדים, לכן אי אפשר להעלות אדם בסוף פקודי שימשיך לויקרא.

אחרונים רבים חלקו על פסק זה. "ערוך השולחן" כתב: ותמוה, וכי זה לעיכוב לחבר שני ספרים?! ואיזה איסור יש בזה?! ועל כן נראה שאפשר לחברם. (קל"ה ו' עיי"ש שרק בשבת ניתן להשלים ולא ביום חול!) ומכל מקום, כיון שהמהר"ם מינץ פסק כך, לכן לא יחבר עולה אחד את שני החומשים, אלא עולה אחד יקרא עד סוף פקודי, ועולה אחר יתחיל פרשת ויקרא. (עיין "אמת ליעקב", "לדוד אמת", "שמן המאור")
שאלה זו היתה למעשה בחורף שנת תשע"ד, בעת סופת השלגים העזה בירושלים וצפון הארץ - חיבור פרשיות ויחי ושמות! ("נר")



שבת אחת לא קראו את הפרשה בעיר נוישטט מחמת חייל גדול שהגיע לכבוש את נוישטט ושרפו את העיר מחוץ לחומה.
ביום שני נהרג סמוך לעיר חבר אחד - "נסמן". וביום חמישי מתה פתאום אישה חשובה בעת לידתה, ואמרו כל הנשים שלא נשמע כמוהו. בשני וחמישי קראו את הפרשה הבאה, אף שלא קראו בשבת את הפרשה הקודמת.

בשבת, ציווה רבינו בעל "תרומת הדשן" שבבית הכנסת שלו יקראו שתי פרשיות, את הפרשה שהחסירו ואת פרשת השבוע. את הכהן העלו לתורה לכל הפרשה שהחסירו כיון שהיו אנוסים. אבל בבית הכנסת של הציבור ציווה רבינו שיקראו רק את פרשת השבוע, כי לקרוא את פרשת השבוע שעברה הוא דבר של תמיהו, ואסור לעשות כן משום שנראה כשתי תורות.

("לקט יושר" - בהלכה זו של קריאת שתי פרשיות בעת אונס עיין או"ח קל"ה ו' ובפ"א נאריך)



מנהג היה בקהילות ישראל, שהיו אומרים מיד לאחר קריאת פרשת ויקרא 'לקל אשר שבת מכל המעשים ביום השביעי', כדי לסיים בענין טוב, שזה ראשי תיבות 'לאשמה בה' - המילים בהן מסתיימת הפרשה.

("מאור ושמש" בשם הרה"ק רבי מנדל מרימינוב)

"אדם כי יקריב מכם קרבן - ונפש כי תקריב קרבן מנחה"

היה עומד ומקריב מנחות בירושלים, אומר 'ברוך ... שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה'.

(ברכות לז')

מי עומד, במי מדובר?

ישראל שלא הביא מנחות ימים רבים. (רש"י שם) כהן, בפעם הראשונה שהוא מקריב במשמרתו. (תוס' שם) ישראל שלא הביא מעולם. כהן שמקריב מהתבואה הראשונה, עומר. (רש"י מנחות עה')

ומדוע דווקא בירושלים?

כתב הצ"ח: רק בירושלים, בבית המקדש היה אפשר לברך 'שהחיינו'. כי בזמן היתר הבמות גם זר היה יכול להקריב, וממילא אין זמן קבוע, ולא היה שייך לברך 'שהחיינו'.

ועוד יש לומר, שבאו בזה גם למעט את משכן שילה, שהיו בו שמונה משמרות ואם כן הכהנים היו מתחדשים בעבודתם כמה וכמה פעמים בשנה. ורק בירושלים שהיו בה כ"ד משמרות והיו מתחדשים רק פעמיים בשנה שייך לברך 'שהחיינו'. (ברכות לז')

'אכילת החטאת והאשם מצות עשה ... הכהנים אוכלים ובעלים מתכפרים. והוא הדין לשאר הקדשים שאוכלים אותן הכהנים שאכילתן מצוה'. (רמב"ם מעשה הקרבנות י"א)

היה מקריב זבחים אומר 'ברוך שהגיענו לזמן הזה'. כשהוא מקריבם אומר 'בא"י אשר קדשנו במצוותיו וציוונו להקריב זבחים'. כשהוא אוכלם אומר 'לאכול זבחים'. (תוספתא ברכות ה' כ"ג)
נראה דבר פשוט הוא שהכהן מברך 'אשר קדשנו בקדושתו של אהרן וציוונו לאכול חטאת או אשם'. ("משנה למלך" מעשה הקרבנות י"א)
כאשר ישראל עושה, או קונה מנחה, או מקדיש בהמה לקרבן מברך 'שהחיינו'. (ק"ר אורח"ה מנחות עה')

הצ"ח הסתפק אם יש מצות עשה באכילת קדשים קלים, זולת קרבן פסח - אם הבעלים יברכו על אכילתן. (ביצה יט: והאריכו בדבריו רבים. המנ"ח תמה מרש"י בפסחים ט: שמפורש נכתב שהנאכל לכהנים וישראל יש בו מצות עשה ועוד)

האם מברכים על הקרבת חטאת? כתב מרן בעל "אילת השחר":

יש לומר שאין מברכים, שהרי אין מברכים על מצוה שבאה מתוך עבירה כגון השבת גזילה וריבית, שלא ציוונו לגזול כדי להשיב, גם כאן לא ציוונו לחטוא כדי להביא קרבן, אבל על עולה ברכו, אף שהוא מכפר, משום שלא נחשב שבא על חטא.

ומה שכתב ה"משנה למלך" שהכהנים מברכים על אכילת חטאת ואשם, יש לומר שכיון שהקרבן הזה לא בא על חטאם של הכהנים לכן הם מברכים. ("אילת השחר" ויקרא ד' ג')



כל תלמיד חכם שאין בו דעה, בהמה טובה ממנו - צא ולמד ממשו רבינו, אבי החכמה, אדון הנביאים, הוציא ישראל ממצרים, עשה נסים, הקים המשכן, אפילו הוא לא נכנס עד שנאמר 'ויקרא ה' למשה'. (תנ"ך"א רבה ו')

בין דמויות ההוד שזכתה ישיבת סלבודקה בלטה דמותו של הגאון רבי יחזקאל אברמסקי. החל משנת תשי"א עד השנים האחרונות לפטירתו היה בא לישיבה ומוסר בה שיעור שבועי.

בדרכו לאמירת השיעור היה רבי יחזקאל חולף על פני חדרו של ראש הישיבה, הגאון רבי מרדכי שולמן, היה נכנס לחדר ואומר: "ראש ישיבה, ברשותכם!" ורבי מרדכי שולמן משיב לו: "שיהיה לכם לבריאות!" (ספר זכרון "כנסת ישראל", "פיני רבינו יחזקאל")



אהבת תורה מופלאה היתה בישיבת ברנוביץ', כולם רצו להכנס לשיעוריו של הגאון רבי אלחנן וסרמן, ראש הישיבה, אך רבי אלחנן בעצמו היה עומד בפתח ומקפיד שיכנסו רק הרשאים.

פעם נכנסו מספר בחורים לשיעור והתחבאו מתחת לשולחן. היה זה שולחן לוח עץ על מסגרת ברזל. רבי אלחנן שמע רעש מלמטה... הרים את הלוח ואמר להם: "צאו כולכם". ("אהל תורה")



ביום שישי אחד אחר הצהריים בא הגאון רבי זאב אידלמן לבית מרן ה"חזון איש". הדלת היתה נעולה כי הרבנית לא הרשתה לאנשים להכנס בשעה זו.

הלך מסביב, ראה את מרן מתהלך בחדרו. הבחין בו החזון"א ופנה אליו בשאלה: "אתם הולכים עם מכנסים שבתיות?" הבין רבי זאב את כוונתו, ובמקום לענות טיפס ונכנס דרך החלון. ("רבי וולוו")